

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Minerva, sive de causis latinae linguae commentarius

**Sánchez, Francisco
Schoppe, Caspar
Perizonius, Jacobus
Franequera, 1687**

Caput primum

[urn:nbn:de:bsz:31-109138](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109138)

FRANSISCI
S ANCTII
MINERVA,

*Sive de proprietate sermonis
Latini.*

CAPUT PRIMUM.

MInervam narrat Homerus poetarum princeps, inter bellantium turmas Diomedis apparuisse, oculorumque caliginem, ut bellantes Deos ab hominibus posset discernere, discussisse. Quod figmentum Plato in Alcibiade secundo, nihil aliud interpretatur, quam rationem ipsam, quæ discussa caligine, qua quisque tenetur, animum facibus purgat, ut mala, bona ve possit propius contemplari. Quin & ipse Plato in Cratylo, quum Pallados etymon scrutatur, *ἀνο τῆ πῆξις, ἔ πᾶσιος*. id est, ab agitatione, & saltatione, quod sese, vel aliud quippiam à terra in altum tollat, dictam existimavit: Idem eodem locò Atheneam, quam nos Minervam dicimus, mentem agitationemque esse declarat. Hæc tam præclara Minervæ munera, ut ad Homerum revertamur, non cuivis

*Minerva
ve munera.*

A

reve-

revelantur, sed Diomedii tantum, qui *Διοῦς περὶ δῶ* id est, *Jovis cura*, sive *consilium*, aut *deliberatio* dici potest: bonorum enim artium scientia humani ingenii inventum non est, sed ex Jovis cerebro, unde nata Minerva dicitur, in humanum usum delapsa divinitus. Itaque nisi te totum inquisitioni tradideris, nisi artis tuæ, quam tractas, causas, rationesque probè fueris perscrutatus, crede te alienis oculis videre, alienisque auribus audire. At invasit multos perversa quædam opinio, seu barbaries potius, in Grammatica, & sermone Latino nullas esse causas, nullamque penitus inquirendam esse rationem; quo figmento nihil quicquam vidi ineptius, nihilque potest excogitari putidius. An homo rationis particeps quicquam aget, dicer, machinabitur sine consilio & ratione? Audi Philosophos, qui nihil fieri sine causa obnixè testantur; audi Platonem ipsum, qui nomina & verba natura constare affirmat, qui sermonem esse à natura, non ab arte contendit. Scio Aristoteleos aliter sentire; sed nemo dissidebitur, nomina esse velut instrumenta rerum & notam; instrumentum autem cujuslibet artis ita illi arti accommodatur, ut ad alia omnia ineptum esse videatur; sic terebro terebramus; & ferra scindimus lignum, ac lapides cuneis discindimus, & cunei gravissimis malleis adiguntur. Qui igitur prima nomina rebus imposuere, credibile est illos adhibito consilio id fecisse; & id crediderim Aristotelem intellexisse, quum dixit, ad placitum nomina significare: nam qui nomina casu facta contendunt, audacissimi sunt, nimirum illi, qui universi mundi seriem, & fabricam fortuitò, ac temere ortam persuadere conaban-

Causa latinitatis investiganda.

Nomina rebus imposita consilio.

Non casu.

bantur. Nomina certè & verba, rerum natura-
 ram significare cum Platone assererem libentissimè,
 si hoc ille tantùm de primæva omnium linguarum
 asseverasset: ut in Genesi legimus; *Formatis igitur
 Dominus Deus de humo cunctis animantibus terra,
 & universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam,
 ut videret, quid vocaret ea: omne rerum enim
 quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est
 nomen ejus; appellavitque Adam nominibus suis
 cuncta animantia, & universa volatilia cæli, &
 omnes bestias terræ.* Vides in illo primo sermone,
 quicumque ille fuit, nomina & etymologias rerum
 ab ipsa natura fuisse depromptas. Sed ut hoc in
 cæteris idiomatis asseverare non possum, ita mihi
 facile persuaserim, in omni idiomate cujuslibet
 nomenclaturæ reddi posse rationem: quæ si in multis
 est obscura, non tamen propterea non investiganda.
 Multa latuerunt Philosophos, quæ Plato eruit in
 lucem; multa post eum invenit Aristoteles; multa
 ignoravit ille, quæ nunc sunt passim obvia: latet
 enim veritas: sed nihil pretiosius veritate. Sed dices,
 qui potest fieri, ut vera sit nominis-
 etymologia, si una eademque res variis nominibus
 per Orbem terrarum appellatur? Dico ejusdem rei
 diversas esse causas, quarum illi hanc, nos
 aliam contemplamur: sic Græci, ἀνεμος, Latini
 ventum appellavêre; illi ab spirando, * hi à
 veniendo. Fenestram ἀνοηταί φωνάζουσι
 de-

Primæ
 lingue
 verba si-
 nifica-
 bant na-
 turam

Aliarum
 lingua-
 rum ver-
 ba ha-
 bent ali-
 quam ra-
 tionem.

A. 2

de-

* Hi à veniendo] Immo potius cum Angelo Caninio sentiam, venti originem non ex Latino sermone, sed Græco perendam, & primitus quidem ab eodem vocabulo, unde ἀνεμος deducitur, h. e. ab ἀνω σφίρο. Hinc enim Particip. ἀνεός, ἀνεός, & dein ἀνεός & ἀνεός spiritus, ventus Hesiod. Ety. V. 643

deduxit Latinus, *ventana* à nostris dicitur: Lusitanis *janella*, quasi parva janua. Præterea multa traxit Latinus à Græcis, quorum Græci reddent rationem: ridendi enim sunt, qui in suo idiomate alieni nominis rationem scrutantur; * ut qui *petram*, quod pedibus teratur, aut pedem terat; & *lapidem* à labando, sive à pede lædendo deducunt; quum utrumque sit à Græcis *πίτρα καὶ λάσ*. Non igitur dubium est, quin rerum omnium, etiam vocum, reddenda sit ratio: quam si ignoraverimus rogati, fateamur

ἴν' ἀγροὶ κακὸς ἀπίχων ἀήτας

si venti abstinerent noxius status & V. 673. νότιο διναι ἀήτας
Noti: graves flatu.

* *Ut qui petram &c*] Apprime his conveniunt quæ ex Varrone A. Gellius adfert Noct. Att. I. 18. In quo, a t. Varro, *L. Aelius noster literis ornatus* istam memoria nostra erravit aliquoties. Nam aliquot verborum antiquorum Græcorum, prout atque essent propria nostra, reddidit causas falsas. Non enim *leporum* dicimus, ut ait, quod est *levipes*, sed quod est vocabulum antiquum Græcum, multa enim vetera illorum ignorantur, quod pro iis, aliis nunc vocabulis utantur: Et illorum esse plerique ignorant Græcum, quod nunc nominant: ἑλληγε: putent, quod vocant *φείαε*: *leporum* quod *λαγών* dicunt. Ridiculus hic est Phil. ille Carolus, qui hoc loco existimatum esse quæritur, *leporum* *λόπο τῶ λαγών* potius, quam à levitate pedum nomen invenisse: eaque occasione invehitur in hæresin literatorum quorundam, qui opinentur Latina pleraque vocabula Græcis accepta referenda: Quod ipsum atque voluit Varro, & verisimum est, sicuti contra ipeptissimum est, quod tucetur Carolus, *leporum* à levitate pedum dictum: & inscitum profus, quod hoc loco vel Varro nem vel quemcumque alium *leporum* *λόπο τῶ λαγών* derivare ait, quum is nihil aliud dicat, quam hæc causam esse, quare leporis etymon non quæriverit Aelius in Græca lingua, quod Græci non amplius uterentur antiquo illo vocabulo, unde suum sumserunt Latini, sed pro eo tunc jam *λαγών* dicerent. Antiquum autem illud, quo priores Græci, & maxime Acoles sunt usi, *λίποειν* fuisse tradit lib. III. de re rust.

mur potius nos nescire, quàm nullam esse constanter affirmemus. Scio Cæsarem Scaligerum *De causis* aliter sentire; sed hæc vera ratio est. Hæc tam *lingue* multa inuitus congesti, contra morosos quos- *Latine,* dam, qui quum in Grammatica rationem ex- *cap. 67.* plodant, testimonia tantum Doctorum efflagitant. An non legerunt Quinctilianum, qui *Cap. 6.* sermonem constare ratione, vetustate, autoritate, consuetudine *lib. 8.* scripsit? Ille igitur non rationem excludit, sed in *Ratio à* præcipuis enumerat; quasi verò Laurentius, & *linguis* alii Grammatici, suarum etiam inepriarum non *minime* statim conentur adhibere rationes, quales quales *excluden-* ipse sint. * Usus porro sine ratione non movetur; *da.* alioqui abusus, non usus dicendus erit: auctoritas verò ab usu sumpsit incrementum; nam si ab usu recedat, auctoritas nulla est: unde Cicero Cœlium, & M. Antonium reprehendit, qui suo arbitrato, non ex usu loquerentur: *Nihil autem potest esse diuturnum,* ut inquit Curtius, *cui non subest ratio.* *Lib. 4.* Reliquum est igitur ut omnium rerum ratio primum adhibeatur; tum deinde, si fieri poterit, accedant testimonia, ut res ex optima fiat illu-

A 3

frior.

* Usus porro & sapientiam tamen usus ab analogia & omni ratione recedere deprehenditur, quoniam antiquissimis temporibus Romani Grammaticam & rationem suæ lingue ignorabant, usus autem sæpe forte fortuna, & ex inconsiderata vulgi libidine oriebatur, atque ita rationi prævalebat. Quando comici dicunt, *Nemo homo à ratione illud certe est alienum,* siquidem in *7.º* *Nemo* jam expressum est *7.º H. mo.* Sic quum *deorsum* dicatur brevius pro *deorsum.* parum accurate *CL. Quadrigarius* apud Gellium IX, 1. *Deorsum versum* mihi ait. Denique cum quis *gratulari* amico dicitur de re, quæ ei prospere evenerit, non alia est ejus locutionis & syntaxeos ratio ac significatio, quam pro amico & propter amicam gratias agere Diis. Non ergo huic rationi attendunt sed usui, qui ipsos *Deos gratulantes* inducunt Velut Phædr. fab. 69. dum *Herulem celo receptum per salutate* memorat *gratiantes Deos.* Recte tamen Sanctius, quod omnium rationem etiam in lingua, præsertim Latina, censuit indagandam, id quod & præclare præstiterit.

2. de nat.
deorum.

rior. Quæ causa fuit, ut has nostras vigilias *Minerva*, seu de causis lingue Latine inscriberemus; quia cujuslibet quæstionis causas & vera principia eruere conamur; improbantes cum Cicerone Pythagoricum illud, *Ipsè dixit*. At de lingue Latine causis jam scripserat Cæsar Scaliger; quem quia in multis sequor, nonnunquam tamen ab eo dissentiens titulum non abjiciendum putavi. Et Augustinus Saturnius suas acutissimas dissertationes in Grammatica *Mercurium* vocavit; quem quia minus aliquando probamus, *Minervam* illi fidum monitorem adhibemus.

C A P. II.

Grammaticam non dividi in Historicen, & Methodicen: nec in Orthographiam, Prosodiam, Etymologiam, Syntaxin. Enumerantur partes orationis. Pronomen, & interjectio excluduntur.

Grammaticorum sine ratione nulla est auctoritas.

Lib. 15.
epist. 96.

Quoniam res, de qua agimus, ratione primùm, deinde testimoniis & usu est comprobanda, nemo mirari debet, si magnos interdum viros non sequamur; nam quantacunque auctoritate mihi Grammaticus polleat, nisi ratione, propositisque exemplis, quod dixerit, confirmaverit, nullam in re præsertim grammatica, fidem faciet. Grammatici enim, ut inquit Seneca, *sermonis Latini custodes sunt*, non auctores. * Neque sexcentorum Grammaticorum auctoritas mihi persuadebit, ut

* Neque sexcentorum &c.] Profus assentior Doctiss. Sanctio, non auctoritate Grammaticorum, sed ratione & usu, seu propositis exem-